

Κείμενο 1

[Έμφυλη βία: Ορισμός, Αιτίες και Συνέπειες]

Το παρακάτω πληροφοριακό κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το δεύτερο κεφάλαιο του «Εκπαιδευτικού Εγχειριδίου για Ενδυνάμωση των Νέων για την Πρόληψη της Έμφυλης Βίας μέσω Αλληλοδιδασκτικής Προσέγγισης» - Youth4Youth, που εκδόθηκε το 2012 από το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου.

Η έμφυλη βία (ΕΒ) είναι ένας γενικός όρος που περικλείει κάθε διάκριση ή βλαπτική συμπεριφορά που στρέφεται εναντίον κάποιου προσώπου και συμβαίνει εξαιτίας του (πραγματικού ή θεωρούμενου) κοινωνικού του φύλου ή σεξουαλικού του προσανατολισμού.

Η ΕΒ μπορεί να είναι σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, οικονομική ή κοινωνικοπολιτισμική. Για να γίνουν κατανοητές οι βασικές της αιτίες, πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο των έμφυλων νορμών, αξιών και πεποιθήσεων που στηρίζουν ανισότιμες ιεραρχίες εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, αλλά ακόμη και μεταξύ ανδρών ή μεταξύ γυναικών. Αυτές οι ιεραρχίες εξουσίας δεν καθιστούν απλώς δυνατή την έμφυλη βία, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις δημιουργούν ένα περιβάλλον όπου αυτή γίνεται ανεκτή ή θεωρείται ακόμα και αποδεκτή. [...]

Η έμφυλη βία επηρεάζει τόσο τις γυναίκες όσο και τους άνδρες, αλλά πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες και τα κορίτσια, αντανακλώντας την υποδεέστερη θέση τους στην κοινωνία. [...]

Οι λέξεις «βιολογικό φύλο» και «κοινωνικό φύλο» δεν σημαίνουν το ίδιο. [...] Το «βιολογικό φύλο» αναφέρεται στα βιολογικά χαρακτηριστικά που έχουν εκ γενετής οι άνδρες και οι γυναίκες. [...] Το κοινωνικό φύλο αναφέρεται στους ρόλους και τις ευθύνες που η κοινωνία αναθέτει στους άνδρες και τις γυναίκες. Τα κορίτσια και τα αγόρια δεν γεννιούνται γνωρίζοντας πώς πρέπει να δείχνουν, να ντύνονται, να μιλάνε, να συμπεριφέρονται ή να σκέφτονται. Η κοινωνικοποίησή τους επηρεάζεται από την οικογένεια, τα συνομήλικα άτομα, την κοινότητα και από θεσμούς όπως τα μέσα ενημέρωσης. Οι έμφυλες νόρμες δημιουργούνται από τον πολιτισμό μας, όχι από τη φύση και, για αυτό, μπορούν να αλλάξουν με την πάροδο του χρόνου. Για παράδειγμα, πριν από μερικές δεκαετίες θα ήταν εξαιρετικά ασυνήθιστο να αφήσει ένας άνδρας τη δουλειά του προκειμένου να μένει στο σπίτι και να φροντίζει τα παιδιά.

[...] Οι έμφυλες νόρμες μπορεί να είναι τόσο βαθιά ριζωμένες που συχνά οι άνθρωποι τις αποδέχονται σαν «κάτι δεδομένο» και δεν αντιλαμβάνονται το πόσο δραστικά διαμορφώνουν τις προσδοκίες και τη συμπεριφορά μας. [...] Οι άκαμπτες έμφυλες νόρμες δεν περιορίζουν απλώς την ταυτότητα και τις δυνατότητες των ανθρώπων, αλλά επιπλέον διαχωρίζουν τους άνδρες από τις γυναίκες με βάση τις κοινωνικές προσδοκίες για την εμφάνιση, τη συμπεριφορά και τις πράξεις

τους. Ο διαχωρισμός αυτός γεννά ανισότιμες ιεραρχίες εξουσίας, καθώς η κοινωνία παραδοσιακά δίνει μεγαλύτερη αξία στις «ανδρικές έμφυλες νόρμες» της κυριαρχίας, της επιθετικότητας και του ανταγωνισμού, απ' ότi στις «γυναικείες» της υποτακτικότητας, της ευαλωτότητας και της φροντιστικής συμπεριφοράς. [...]

Κείμενο 2

Γράμμα στην κόρη μου

Η παρακάτω επιστολή γράφτηκε από τον τραγουδιστή Νίκο Βουρλιώτη προς τη μικρή του κόρη Δέσποινα και δημοσιεύτηκε στις 17 Σεπτεμβρίου 2021 στον αθλητικό ιστότοπο gazzetta.gr, με αφορμή τη δράση «Gazzetta for Her», η οποία έχει στόχο να ενημερώσει-εκπαιδεύσει το κοινό για το κοινωνικό φαινόμενο της γυναικοκτονίας.

Μονάκριβη Δέσποινά μου,

Από τη στιγμή που σε κράτησα πρώτη φορά στην αγκαλιά μου, από τα πρώτα σου βήματα, βλέπω τον κόσμο μέσα από τα μάτια σου, μικρή μου πριγκίπισσα.

Ο χρόνος θα περάσει με γέλια, αλλά και δάκρυα. Η ομορφιά σου θα ανθίσει και το χαμόγελό σου θα γίνει ένα ακόμα αισιόδοξο βήμα για τον κόσμο. Να θυμάσαι όμως πάντα, ότi όλα τα παιδιά μεγαλώνουν. Άλλα ζώντας μέσα στην αγάπη κι άλλα με λιγότερα προνόμια και σωστές συμβουλές από τους γονείς τους. Όταν θα συναντηθείς με τον «κόσμο των μεγάλων», σου εύχομαι τα όνειρά σου να τα ζήσεις όλα. Γιατί η ζωή γι' αυτό μας δίνεται. Για να τη ζήσουμε.

Θα έρθει μια μέρα που θ' αγαπήσεις αληθινά. Που θα συναντήσεις το δικό σου σύντροφο. Θα έρθει ο έρωτας, θα έρθει και η κοινή ζωή με έναν άλλον άνθρωπο. Να μην ξεχάσεις τούτο το πολύ σημαντικό. Ότi τα πάντα για να πάνε καλά, έχουν θεμέλιο τον σεβασμό. Τα χέρια είναι για να ενώνονται κι όχι για να δέρνουν ή να πονούν τον άλλον. Μην το ξεχάσεις ποτέ αυτό.

Μην ανεχτείς ποτέ τη βία, ούτε με λόγια ούτε με πράξεις. Γιατί τα άσχημα λόγια, σχεδόν πάντα, γίνονται άσχημες πράξεις. Όσο και να αγαπήσεις ποτέ μην ανεχτείς τη βία και την καταπίεση. Να φύγεις και να ψάξεις νέο λιμάνι για το χαμόγελό σου. Να μιλήσεις να σ' ακούσω, να μ' αφήσεις να σταθώ στο πλευρό σου. Το ίδιο να κάνεις και με τη μαμά σου και τους φίλους σου που σ' αγαπούν.

Ποτέ μη νιώσεις μόνη και ποτέ μην ανεχτείς, ποτέ μη σιωπήσεις αν μία άλλη γυναίκα καταπιέζεται ή απειλείται. Παίρνουμε πάντα το καλό από τη ζωή όχι επειδή μας το χαρίζουν αλλά επειδή το αξίζουμε και το υπερασπιζόμαστε.

Δέσποινά μου,

Τώρα με δυσκολία μπορείς να καταλάβεις τα γράμματα. Αλλά όσο μεγαλώνεις, τόσο συχνότερα να διαβάζεις το σημείωμα που αφήνω απόψε κάτω από το μαξιλάρι σου.

Σε αγαπώ, Ο μπαμπάς σου!

Κείμενο 3

Σπίτι και γυναίκα

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το ομώνυμο διήγημα του συγγραφέα Αντώνη Σουρούνη, το οποίο συμπεριλαμβάνεται στη συλλογή «Νύχτες με ουρά» και δημοσιεύτηκε το 2010 από τις εκδόσεις Καστανιώτη.

Όσο περισσότερο μεγαλώνω, τόσο πιο πολύ πείθομαι ότι τα σπίτια μοιάζουν με γυναίκες. Το σπίτι χτίζεται για να κατοικηθεί, η γυναίκα γεννιέται για να παντρευτεί. Ένα σπίτι χωρίς ένοικο είναι το ίδιο θλιβερό με μια γυναίκα δίχως σύντροφο. Από δω η κυρία μου, από δω η οικία μου – έτσι πάει.

Στα νιάτα μου, που άλλαζα συνέχεια χώρες και πόλεις, ήταν φυσικό ν' αλλάζω και σπίτια, συχνά μάλιστα δεν προλάβαινα ούτε να τα γνωρίσω.

Το πρώτο σπίτι που κατοίκησα στην Αθήνα, το 1964 που πρωτόρθα, δεν ήταν ακριβώς σπίτι, αλλά ένα τετράγωνο πράγμα από μπετόν αρμέ¹ δίχως παράθυρο και τουαλέτα. Το δεύτερο έμοιαζε μ' εκείνα τα παλιά δοκιμαστήρια ρούχων, που καλύπτονταν από ένα παραβάν κι έπρεπε συνεχώς να έχεις το νου σου. Επόμενο ήταν και οι κοπέλες που συναναστρεφόμουν εκείνο τον καιρό να μοιάζουν με μπετόν αρμέ και δοκιμαστήρια.

Το πράγμα όμως όσο πήγαινε και βελτιωνόταν. Δεν είχα ακόμα ξεκαθαρίσει αν το σπίτι ομορφαίνει τη γυναίκα ή η γυναίκα το σπίτι, αλλά τότε δε μ' ενδιέφερε. Γεγονός είναι ότι από την πρώτη στιγμή της γνωριμίας τους ταυτίζονταν τόσο, που χαιρόσουν να τους βλέπεις. Λυπόμουν κάθε φορά που έπρεπε ν' αποχωριστώ ένα σπίτι – και το παράξενο είναι ότι κάθε φορά ήταν και διαφορετικός ο λόγος, ποτέ ο ίδιος. Οι αναμνήσεις όμως ήταν σχεδόν πάντα οι ίδιες. Και οι γυναίκες που με χώριζαν είχαν σχεδόν πάντα τον ίδιο λόγο – ότι νοιάζομαι περισσότερο το βιβλίο που γράφω παρά εκείνες. Και είχαν δίκιο. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Το Κείμενο 1, όπως φαίνεται και στο εισαγωγικό του σημείωμα, αποτελεί τμήμα ενός Εκπαιδευτικού Εγχειριδίου που στοχεύει στην «Ενδυνάμωση των Νέων για την Πρόληψη της Έμφυλης Βίας». Θεωρείς ότι το συγκεκριμένο απόσπασμα υπηρετεί αυτόν τον στόχο της πρόληψης

¹ μπετόν αρμέ: στερεοποιημένο μπετόν, ενισχυμένο με μεταλλικές ράβδους για μεγαλύτερη σταθερότητα.

ή έχει καθαρά πληροφοριακό χαρακτήρα; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία του κειμένου (μονάδες 5).

β) Κατά πόσο οι παρακάτω περίοδοι συμφωνούν με τις απόψεις που διατυπώνονται στο Κείμενο 1; Να σημειώσεις «Σωστό», αν θεωρείς ότι το περιεχόμενό τους είναι στο σύνολό του ορθό σε σχέση με τα νοήματα, και «Λάθος» αν το θεωρείς λανθασμένο (μονάδες 10):

- i) Η έμφυλη βία αφορά στις διακρίσεις που υφίστανται οι άνθρωποι με βάση το βιολογικό τους φύλο.
- ii) Η έμφυλη βία επηρεάζει τις γυναίκες και τους άνδρες στον ίδιο βαθμό.
- iii) Οι έμφυλες νόρμες δεν είναι έμφυτες, γι' αυτό μένουν σταθερές.
- iv) Οι άνθρωποι συχνά υιοθετούν άκριτα την κανονικότητα που έχει ορίσει η κοινωνία για τη συμπεριφορά τους με βάση το φύλο τους.
- v) Η αποδοχή των έμφυλων νορμών κατά απόλυτο τρόπο ενισχύει κατά κανόνα την πατριαρχία.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 ο συντάκτης εναλλάσσει διατυπώσεις που εκφράζουν βεβαιότητα και προτροπή/αποτροπή. Να επισημάνεις ένα τέτοιο παράδειγμα μετάβασης από τη βεβαιότητα στην προτροπή/αποτροπή ή αντιστρόφως (μονάδες 5) και να προσδιορίσεις τη γλωσσική επιλογή με την οποία αναδεικνύεται το συγκεκριμένο νόημα σε κάθε περίπτωση (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Ο συντάκτης του Κειμένου 2, Νίκος Βουρλιώτης, θα μπορούσε, πριν γράψει το γράμμα στην κόρη του, να είχε διαβάσει το Κείμενο 1. Να επισημάνεις δύο αποσπάσματα του Κειμένου 2 που να επιβεβαιώνουν αυτόν τον υποθετικό ισχυρισμό (μονάδες 4) και να επεξηγήσεις τον τρόπο που αυτά συσχετίζονται νοηματικά με το Κείμενο 1 (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 ο αφηγητής παραλληλίζει τα σπίτια με τις γυναίκες. Να ερμηνεύσεις με βάση το κείμενο το περιεχόμενο αυτής της αναλογίας σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου γεννά ο τρόπος με τον οποίο ο αφηγητής αντιμετωπίζει τις γυναίκες; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15